

የዘፍጥረት መጻሕፍ ታሪካዊ ዳራ

ዓላማ:-

- የዘፍጥረት መጻሕፍ ምን እንደሚያስተምር ማወቅ
- የዘፍጥረት መጻሕፍ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን ማርጋግጥ
- የዘፍጥረት መጻሕፍ ለዚህ ዘመን ያለውን መልዕክት ማወቅ

1 የዘፍጥረት መጻሕፍ ርዕስ እና ትርጉም:- የመጻሕፍ መጠሪያ ወይም ርዕስ በዕብራይስጥ **በረቪት** ሲሆን ትርጉሙም “**በመጀመሪያ**” የሚል ነው። የግሪክ/የእንግሊዘኛ አቻ ትርጉሙ ደግሞ: “**መነሻ**” “**ልደት**” ወይም “**መጀመሪያ**” የሚል ነው።

የዘፍጥረት መጻሕፍ የመጀመሪያ ነግርዮችን ያብራል:-

- ❖ የአጽናፊ ዓለምን ጅምር
- ❖ የሰብአዊነት ጅምር
- ❖ የጎጠአት ጅምር
- ❖ የህዝብ በምድር መበተን ጅምር
- ❖ በእግዚአብሔር ስለተመረጠው ሕዝብ (እስራኤል) ጅምር
- ❖ የእግዚአብሔርን ዓለምን የመቤዠት እቅድ (የቤዛዎተ እግዚአብሔርን ዕቅድ) ጅምር

2 የዘፍጥረት ጸሐፊ ማን ነው?

➤ የተለመደው አመለካከት ማለትም (የአይሁድ እና የክርስትና እምነት) በጋር የሚቀበሉት ሙሴ የዘፍጥረት ጸሐፊ መሆኑ ነው። ለብዙ ሺህ ዓመታት የአይሁድ እምነትም ሆነ የክርስትና እምነት ሙሴ የዘፍጥረት መጻሕፍ ጸሐፊ መሆኑን ያምናሉ። ሙሴ ዘፍጥረትን ከዘጸአት፣ ከዘሌዋውያን፣ ከዘካርያስ እና ከዘዳግም ጋ

ር እንደጻፈው ይታመናል።(ብዙውን ጊዜ ሕግ ወይም ኦሪት ተብሎ የሚጠራውን)ማለት ነው።

መጽሐፍ ቅዱሳዊው ማስረጃውም ብዙውን ጊዜ የሙሴን ጸሐፊነት **አጻጻፍ** ይሰጣል። 1፡ መጽሐፍ ቅዱስ ሙሴ የሕጉን አንዳንድ ክፍሎች እንደጻፈ ይናገራል "እግዚአብሔርም ሙሴን ይህን በመጽሐፍ ጻፍ አለው።" (ዘጸ 17:14) "ሙሴም የእግዚአብሔርን ቃል ሁሉ ጻፈ። (ዘጸ 24:4)

2፡ኢየሱስና ሐዋርያቱ ሙሴን የሕጉ ጸሐፊ ብለው ይጠሩታል። ሙሴን ብታምኑት እኔን ባመናችሁ ነበር እርሱ ስለ እኔ ጽፎአልና።(ዮሐ 5:46-47) "ሕጉ በሙሴ በኩል ተሰጥቶ ነበር" (ዮሐ 1:17)

3፡ፔንታኮክ እንደ አንድ የተዋሃደ ሥራ ይቆጠራል።

ዘፍጥረት ከዘፀአት-

ዘዳግም የቀጠለውን ታሪክ ያስተዋውቃል፤ስለዚህ ትውፊት ሙሴ ያዘጋጀው በእግዚአብሔር ተመስጦ/inspiration ነው ይላል። **ትውፊታዊው** አስተምህሮ እግዚአብሔር ለሙሴ ታሪክን እንደገለጠ እና ሙሴም በታማኝነት መዝግቦታል ብሎ ይቀበላል።

ዘመናዊው የምሁራን መግት

ብዙ የዘመናችን የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት ዘፍጥረት ከቀደምት የጽሑፍ እና የቃል ምንጮች የተጠናቀረ ሲሆን የስነጽሁፍ መልክና ቅርጽ የተሰጠው በመጨረሻው ሊሆን ይችላል ብለው ያምናሉ (አንዳንድ ጊዜ ዘጋቢ መላምት ይባላል) ብለው ይከራከራሉ።ይህ መግታቸውም መሰረት የሚያደርገው፡-

- ዘፍጥረት የተለያዩ የአጻጻፍ ስልቶች አሉት የሚል ነው።

- አንዳንድ ታሪኮች ከተለያዩ ልዩነቶች ጋር ተደጋግመው ይታያሉ (ለምሳሌ፡ የፍጥረት ትረካዎች)።
- ሙሴ ከመወለዱ ከረጅም ጊዜ በፊት የተከናወኑ ሁኔታዎች መኖራቸውን ይገልጻሉ።

ነገር ግን፣ ይህን ሃሳብ የሚቀበሉ ብዙ ሊቃውንትም እንኳ አሁንም ሙሴ ትልቅ ሚና ተጫውቷል፤ መጽሐፉ በእግዚአብሔር አመራር ሥር የቆየ ነው

እና እስራኤል አስተማማኝ ታሪካዊ ወጎችን ጠብቃለች ብለው ያምናሉ።

የጸሐፊውን ማንነት ለማሰብ ጠቃሚው መንገድ

የእምነት አመለካከት፡- ሙሴ እግዚአብሔር ለህዝቡ የፍጥረትን፣ የቃል ኪዳኑን እና የአጽናፊ ዓለሙን የጅምሬ ታሪክ ለህዝቡ ለመስጠት የተጠቀመበት በመንፈስ መሪነት የተጻፈ የእግዚአብሔር ቃል የሚል ነው።

ወሳኝ-ታሪካዊ እይታ፡- የዘፍጥረት መጻሕፍ

ሲጻፍ እግዚአብሔር ቀደምት መዛግብትን፣ ታሪኮችን፣ ወይም የዘር ሐረግ ዝርዝሮችን ተጠቅሞ ሊሆን ይችላል፤ ሙሴ ወይም የኋላ የመጻሕፍ አዘጋጆች አሁን እኛ ያለንን መጻሕፍ አደራጅቷቸዋል ይላሉ። ሁለቱም አመለካከቶች ዘፍጥረት መሰረታዊ የቅዱሳን መጻሕፍት ትምህርት እንደሆነ ይስማማሉ፡-

- እግዚአብሔር ዓለምን ፈጠረ
- የሰው ልጅ በኃጢአት ወደቀ
- በአብርሃም ቤተሰብ በኩል የእግዚአብሔር የቤዛነት ተስፋ ተሰጠ።

ባጠቃላይ በትውፊት

እንደሚታመነው ሙሴ ዘፍጥረትን የጻፈው በእግዚአብሔር ተመስጦ/God's

inspiration ነው ተብሎ ነው ። እንደ

ዘመናዊዎች ምሑራን ድግሞ ሙሴ ቀደም ሲል የነበሩትን ምንጮች ተጠቅሞ ሳይሆን አይቀር

ም የጻፈው ይላሉ።

ሆኖም ጽሑፉ ግን በጊዜ ሂደት ተቀርጾ ሊሆን ይችላል ይላሉ። ክርስቲያኖች እና አይሁዶች ግን እግዚአብሔር እውነተኛው የዘፍጥረት ጸሀፊ ነው ብለው ስለሚያምኑ አካሄዱንና ሂደቱን የመራው እርሱ ነው ይላሉ። የተጻፈበትም ጊዜ ምናልባት የእስራኤል ህዝብ በምድረ በዳ በሚጓዝበት ወቅት **1400-1200** አካባቢ እንደሆነ ይታመናል።

3 ቀዳሚ ተደራሲዎች

ዘፍጥረት በዋነኝነት የተጻፈው ለእስራኤል ሕዝብ ነው። ይህም እግዚአብሔር ማን እንደሆነ እንዲረዱ፣ እነርሱ ከየት እንደመጡ በማወቅ በእግዚአብሔር የቃል ኪዳን ተስፋዎች እንዲያምኑ እና በአረማውያን ሕዝቦች መካከል በእግዚአብሔር እንደ ተመረጠ ሕዝብ መኖር እንዳለባቸው ሊያስታውሳቸው የተጻፈ

ነው። እንዲሁም ታሪካችሁ የጀመረው በእግዚአብሔር እንጂ በግብፅ ጣዖታት ወይም በሰው ነገሥታት አይደለም የሚል መልዕክትን ሊያስተላፍላቸው የተጻፈ ነው።

4 የዘፍጥረት ዓላማ

1. እግዚአብሔርን ፈጣሪ አድርጎ መግለጥ ነው።

እግዚአብሔር በሥርዓት፣ በዓላማ እና በመልካም ፈጠረ (ዘፍ 1-2)።

2. የኃጢአትን እና የመከራን አመጣጥ ለማስረዳት

የሰውን ውድቀትና በዓለም ውስጥ ያለውን ስብራት ያብራራል (ዘፍ 3)።

3. የእግዚአብሔርን ሉዓላዊነት እና ባህሪ ለማሳየት

እግዚአብሔር ቅዱስ፣ ታማኝ፣ መሐሪ እና በታሪክ ሁሉ ላይ ሉዓላዊ ነው።

4. የእግዚአብሔርን የቃል ኪዳን እቅድ ለማስተዋወቅ

እግዚአብሔር ማዳንን በመጀመር ቃል ገብቷል፡-

አዳምና ሔዋን - የአዳምን ተስፋ ተቀበሉ (ዘፍ 3:15)

ኖላ - ሕይወትን የማዳን ኪዳን ተቀበል (ዘፍ 9)

ኡብርሃም - ለአሕዛብ ሁሉ በረከት የመሆንን ተሳፋ ተቀበል (ዘፍ 12: 1-3)

5. የእስራኤልን አመጣጥ ለማብራራት

የኡብርሃምን ቤተሰብ ለቤዛነት ዓላማው እግዚአብሔር እንዴት እንደመረጠ ያሳያል።

6. እምነት እና ታዛዥነትን ለማስተማር

እንደ ኡብርሃም፣ ዮሴፍ እና ሌሎች በአምላክ የመታመንን አርአያ የሚሳሳዩ ታሪኮች ።

7. አንባቢዎችን ለቀሪው የቅዱሳት መጻሕፍት ንባብ ለማዘጋጀት

ዘፍጥረት የመጽሐፍ ቅዱስ ሥነ-መለኮት መሠረት ነው።

5 አጽንዖት የተሰጠባች ዋና ዋና ጭብጦች

- እግዚአብሔር ፈጣሪ አምላክ ነው
- የሰው ክብር/ክቡርነት (በእግዚአብሔር መልክ ተፈጠረ)
- የሰው አመፅና ኃጢአት
- የእግዚአብሔር ፍርድ እና ምሕረት
- ቃል ኪዳን እና የተስፋ ቃል
- እግዚአብሔር በተሳሳቱ/በወደቁ ሰዎች በኩል ይሠራል የሚሉ ናቸው።

6 ስነ-ጽሁፍ ዘይቤ

ዘፍጥረት የትራኬን ስነ-ጽሁፍ ዘይቤ ዘውግ የሚከተል ነው። ነገር ግን ጥልቅ ሥነ-መለኮታዊ ፋይዳ አለው። የዘፍጥረት

መጻሕፍ እውነተኛ ሰዎችን እና ክስተቶችን የዘር ሐረግ (የቤተሰብ መስመሮችን) ጊዜን ምሳሌያ ዊ ቋንቋና የእግዚአብሔርን ተሳትፎ የሚያሳዩ በጥንቃቄ የተዋቀሩ ታሪኮችን

በመዘገብ የሆነውን መናገር የሚናገር ብቻ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር በታሪክ ውስጥ የሚያደርገውን ስራውንም ያሳያል እንዲሁም የእግዚአብሔርን የታሪክ ባለቤትነትም ያረጋግጣል።

8 ቀላል የሆነ የዘፍጥረት መዋቅር

ምዕ. 1-11 - ዓለም

ፍጥረት • ውድቀት • ጎርፍ • ባቤል

ምዕ. 12-50 - የተስፋው ቤተሰብ

አብርሃም • ይስሐቅ • ያዕቆብ • ዮሴፍ

9 ቁልፍ ቃላት እና ሀሳቦች

"በረከት" - እግዚአብሔር ለፍጥረታቱ መልካም ነገር ይፈልጋል

"ዘር" - ስለወደ ፊቱ አዳኝ ይጠቁማል

"ቃል ኪዳን" - የእግዚአብሔር አስገዳጅ ተስፋን ያመለክታል

10 ታሪካዊ ዳራ ለምን አስፈለገ?

የዘፍጥረት

መጻሕፍን

ታሪካዊ ዳራውን መረዳታችን ዘፍጥረትን እንደ እግዚአብሔር የመሠረት ታሪክ እንድናነብ ይረዳል።

የዘፍጥረት መጻሕፍ ልብ ወለድ ወይም ተረት አይደለም ነገር ግን **ሥነ-**

መለኮታዊ ታሪክ ነው። ስለዚህም እግዚአብሔርን፣ እራሳችንን፣ ኃጢአትን፣ እምነትን፣ እና ድነት

ን እንዴት ልናየውና

ልንገነዘበው

እንድሚገባ ይወስንልናል። እንዲሁም የቀረውን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ለመረዳት ያዘጋጀናል።